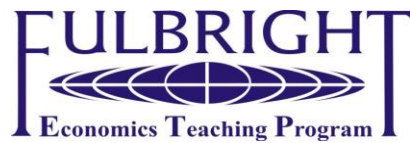

Bài giảng 7 Lựa chọn

Lựa chọn

Khách hàng bước vào tiệm hủ tiếu.

- Khách hàng:* Chị ơi cho tô hủ tiếu!
Chủ quán: Vâng anh dùng hủ tiếu bò viên hay vịt tiềm?
Khách hàng: Chị có hủ tiếu cá không?
Chủ quán: Hủ tiếu cá hết rồi.
Khách hàng: Vậy cho bò viên đi.
Chủ quán: À anh ơi vẫn còn hủ tiếu cá nè.
Khách hàng: OK, vậy cho tô vịt tiềm.
Chủ quán: ????

Lựa chọn

Hai vợ chồng ngồi bàn ăn. Ăn tối xong, vợ mang ra một đĩa có hai trái táo. Chồng chọn trái to.

- Vợ: Hmmm... anh lại chọn quả to...
- Chồng: Có vấn đề gì không em?
- Vợ: Không có gì... Nhưng nếu em là anh thì em sẽ chọn trái nhỏ.
- Chồng: Vậy em còn kêu ca gì! Em đang có cái em muốn rồi đó thôi!

Nội dung

- Prospect Theory – “Lý thuyết tầm nhìn”
- Loss aversion – Tính ghét mất mát
- Certainty effect – Hiệu ứng chắc chắn
- Framing effect – Hiệu ứng dàn xếp
- Endowment effect – Hiệu ứng sở hữu
- Instant gratification – Sự sung sướng tức thì

Game 1 - Nhóm 1

Bạn được cho sẵn 1,000,000VND. Có hai trò chơi, bạn sẽ chọn trò chơi nào:

- A. Chắc chắn được 500,000 VND
- B. Cơ hội 50% được 1,000,000 VND

Game 1 - Nhóm 2

Bạn được cho sẵn 2,000,000 VND. Có hai trò chơi, bạn sẽ chọn trò chơi nào:

- A. Chắc chắn mất 500,000 VND
- B. Nguy cơ 50% mất 1,000,000 VND

Kết quả

Nhóm 1:

- A. Chắc chắn được 500,000 VND → 84%
- B. Cơ hội 50% được 1,000,000 VND → 16%

Nhóm 2:

- A. Chắc chắn mất 500,000 VND → 31%
- B. Nguy cơ 50% mất 1,000,000 VND → 69%

Game 2 - Nhóm 1

Bạn là chủ tịch xã Long Bình, huyện Gò Công Tây, tỉnh Tiền Giang. Một dịch cúm mới có nguy cơ bùng phát ở địa phương, có khả năng gây tử vong cho 600 người. Có hai chương trình y tế dự phòng được đề xuất:

- Nếu áp dụng chương trình A, 200 mạng người sẽ được cứu.
- Nếu áp dụng chương trình B thì 1/3 khả năng là 600 người sẽ được cứu, và 2/3 khả năng không ai được cứu

Game 2 - Nhóm 2

Bạn là chủ tịch xã Long Bình, huyện Gò Công Tây, tỉnh Tiền Giang. Một dịch cúm mới có nguy cơ bùng phát ở địa phương, có khả năng gây tử vong cho 600 người. Có hai chương trình y tế dự phòng được đề xuất:

- Nếu áp dụng chương trình A, 400 người sẽ tử vong.
- Nếu áp dụng chương trình B thì 1/3 khả năng là không ai phải tử vong và 2/3 khả năng tất cả 600 người sẽ tử vong.

Kết quả

Nhóm 1:

- Nếu áp dụng chương trình A, 200 mạng người sẽ được cứu. (67%)
- Nếu áp dụng chương trình B thì 1/3 khả năng là 600 người sẽ được cứu, và 2/3 khả năng không ai được cứu.

Nhóm 2:

- Nếu áp dụng chương trình A, 400 người sẽ tử vong.
- Nếu áp dụng chương trình B thì 1/3 khả năng là không ai phải tử vong và 2/3 khả năng tất cả 600 người sẽ tử vong. (66%)

Hai cặp lựa chọn là hoàn toàn giống nhau:

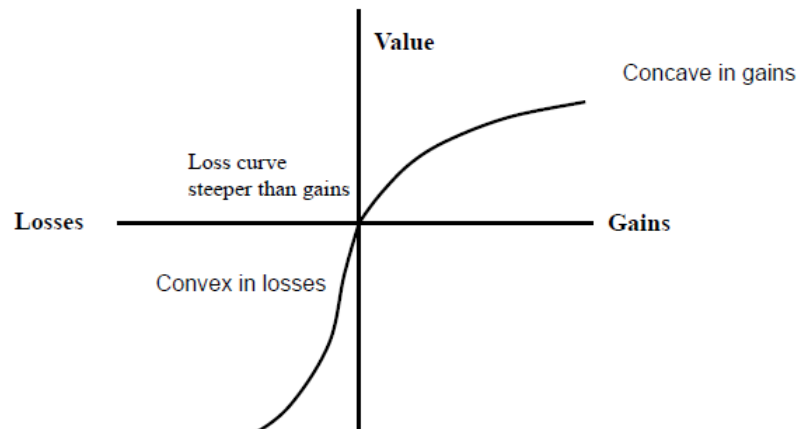
- Lựa chọn A: 200 người được cứu = 400 người tử vong
- Lựa chọn B: 1/3 xác suất 600 người được cứu = 2/3 xác suất 600 tử vong

Loss Aversion - Tính “ghét mất mát”

Trong điều kiện “được”: người ta sợ rủi ro
→ thận trọng hơn

Trong điều kiện “mất”: người ta ưa rủi ro
→ mạo hiểm hơn

Value Function - Hàm giá trị

Game 3

Bạn sẽ chọn chơi trò chơi nào:

A: Được \$6000 với xác suất 45%

B: Được \$3000 với xác suất 90%

Game 3

Bạn sẽ chọn chơi trò chơi nào:

A: Được \$6000 với xác suất 0.1%

B: Được \$3000 với xác suất 0.2%

Kết quả

Nhóm 1:

A: Được \$6000 với xác suất 45% [EV = 2700] → 14%

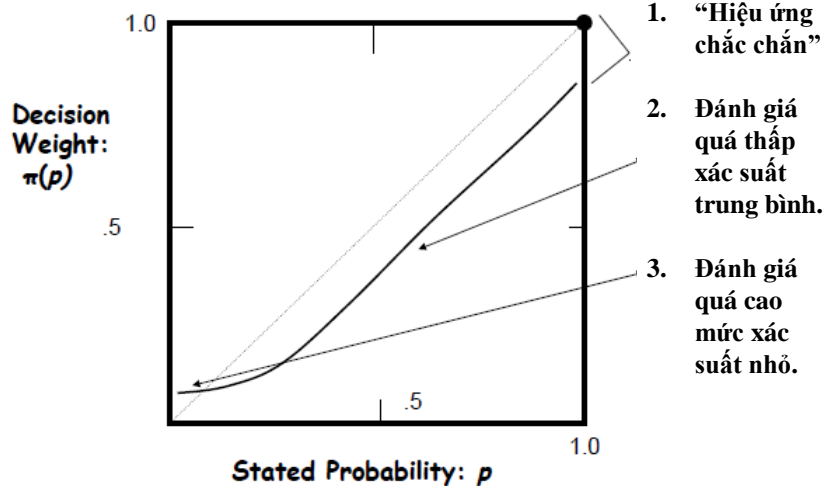
B: Được \$3000 với xác suất 90% [EV = 2700] → 86%

Nhóm 2:

A: Được \$6000 với xác suất 0.1% [EV = 6] → 73%

B: Được \$3000 với xác suất 0.2% [EV = 6] → 27%

Probability Weighting Function Xác suất chủ quan

Availability - Thông tin sẵn có

- Người ta gán xác suất cao cho những sự kiện có sẵn trong đầu hoặc dễ liên tưởng:
 - “Quốc hội suốt ngày họp.”
 - “Miền trung lúc nào cũng bão.”
 - “Việt Nam ở đâu cũng tham nhũng.”
 - “Đi máy bay thật đáng sợ.”
- Cái gì nguy hiểm hơn: Bom nguyên tử hay tai nạn giao thông?
 - Bom nguyên tử: Sinh viên #1, chuyên gia: #20
 - Tai nạn giao thông : Sinh viên #5, chuyên gia: #1
- Báo chí làm thay đổi tần suất của một sự kiện và làm thiên lệch xác suất chủ quan của cá nhân.
 - “12 tuổi tự tử vì... tình” (Dân trí, 24/11/09)
 - “Dân khóc đứng khóc ngồi giữa ‘ổ bệnh’” (Vietnamnet, 24/11/09)
 - “Máy bay rơi tại Ý, 5 người chết” (Tuổi Trẻ, 24/11/09)

Certainty effect - Hiệu ứng chắc chắn

- Người ta sẵn lòng trả nhiều tiền để giảm khả năng mắc bệnh từ 10% xuống 0% so với 50% xuống 40%.
- Nghĩa là $100\% - 10\% = 90\%$ có hiệu ứng tâm lý lớn hơn so với $50\% - 10\% = 40\%$.
- Một người có xác suất trúng tuyển đi du học 98% nôn nao muốn biết kết quả có đúng 100% hay không hơn nhiều so với một người có xác suất thấp hơn.

Endowment effect: Hiệu ứng sở hữu

- Thí nghiệm về ly uống nước của Kahneman, Knetsch và Thaler
- Một nửa ngẫu nhiên của lớp được phát ly
- Người có ly được hỏi: “Giá trị của chiếc ly này là bao nhiêu?”
- Người không có ly được hỏi: “Bạn sẵn lòng trả bao nhiêu cho một chiếc ly?”
- Bảng chứng thực nghiệm: mức sẵn lòng chi trả (willingness to pay) là \$2.50, trong khi mức sẵn lòng chấp nhận (willingness to accept) là \$5.25.
- Chỉ có 10% số ly được trao đổi.

Prospect Theory - Lý thuyết tầm nhìn Kahneman và Tversky

Khi được lựa chọn:

- Giai đoạn “biên tập” thông tin:
 - Tổ chức lại các lựa chọn, gán vào đó những giá trị, mốc so sánh, và xác suất chủ quan
- Giai đoạn đánh giá lựa chọn:
 - Từ các xác suất và giá trị chủ quan trong “tầm nhìn” của mình, đưa ra các quyết định chủ quan

Tập thể dục

- Bạn có dự định tập thể dục đều đặn không?
- Bạn có đang tập thể dục đều đặn không?

Tập thể dục

- Giả sử chi phí cho việc tập thể dục ngày hôm nay là 6.
- Giả sử lợi ích cho việc tập thể dục ngày mai là 8.
- Suất chiết khấu là $\frac{1}{2}$.
- Bạn có tập thể dục không?
- Tập thể dục hôm nay: $-6 + \frac{1}{2} [8] = -2$
- Tập thể dục ngày mai: $0 + \frac{1}{2} [-6 + 8] = +1$

→ “Việc hôm nay cứ để ngày mai.” 😊

Sự sung sướng tức thì “Instant Gratification”

Bạn muốn:

- A) 15 phút mát-xa *bây giờ*
hay
- B) 20 phút mát-xa *sau 1 tiếng nữa*

Bạn muốn:

- C) 15 phút mát-xa *sau 1 tuần nữa, giờ này*
or
- D) 20 phút mát-xa *sau một tuần nữa, giờ này + 1 tiếng*

Xem phim Read, Loewenstein & Kalyanaraman (1999)

Chọn giữa 24 phim:

- Một số phim giải trí nhẹ nhàng (“low brow”): “*Bông dung muốn khóc*”
- Một số phim ý nghĩa sâu sắc (“high brow”): “*Tam Quốc*”

Kết quả:

- Lựa chọn cho tối nay: 66% chọn phim giải trí nhẹ nhàng
- Lựa chọn cho thứ tư tuần sau: 37% chọn phim giải trí nhẹ nhàng
- Lựa chọn cho thứ tư tuần sau nữa: 29% chọn phim giải trí nhẹ nhàng.

→ “*Tối nay vui vẻ đã. Tuần sau sẽ bắt đầu làm những việc có ích.*” ☺

Khát nước

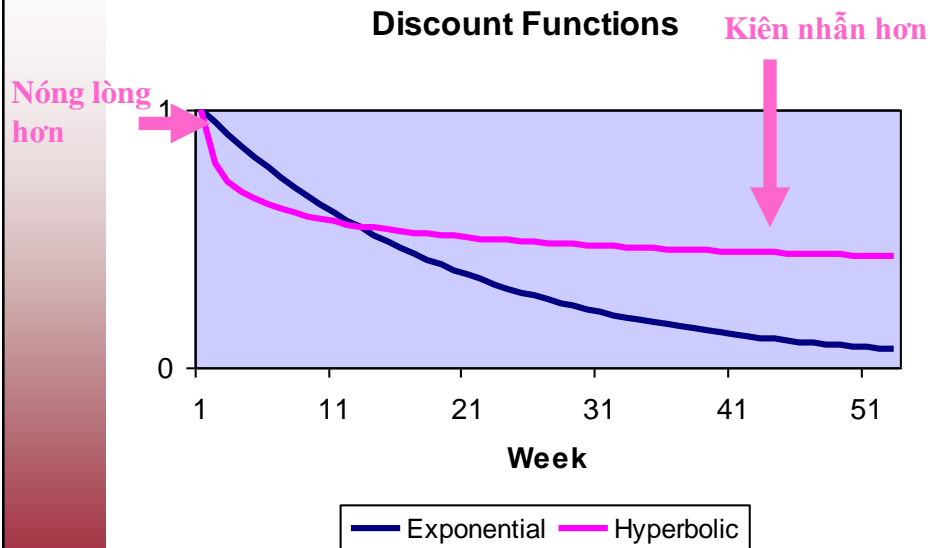
McClure, Ericson, Laibson, Loewenstein and Cohen (2007)

1. Lựa chọn giữa:
 - 1 ly nước trái cây bây giờ
 - 2 ly nước trái cây sau 5 phút
2. Lựa chọn giữa:
 - 1 ly nước trái cây sau 20 phút
 - 2 ly nước trái cây sau 25 phút

Kết quả:

- (1) 60% chọn lựa chọn 1
 - (2) 30% chọn lựa chọn 1
- Suất chiết khấu trong vòng 5 phút là 50%, và trong “dài hạn” là 0%.

Discount Functions

Tranh luận chính sách

1. Nhóm 1: Ủng hộ	Nhóm 2: Phản đối
2. Nhóm 3: Ủng hộ	Nhóm 4: Phản đối
3. Nhóm 5: Ủng hộ	Nhóm 6: Phản đối
4. Nhóm 7: Ủng hộ	Nhóm 8: Phản đối
5. Nhóm 9: Ủng hộ	Nhóm 10: Phản đối
6. Nhóm 11: Ủng hộ	Nhóm 12: Phản đối

6 đề tài tranh luận chính sách

1. Nhà nước nên yêu cầu các hãng sản xuất hàng nhu yếu phẩm đăng ký chi phí sản xuất và giá bán lần đầu với Bộ Tài Chính, để Bộ có thể yêu cầu các hãng này điều chỉnh giá khi họ thu được những khoản lợi nhuận bất thường.
2. Nhà nước cần bãi bỏ quy định yêu cầu các hãng bán lẻ phải trải qua kỳ kiểm định nhu cầu kinh tế (ENT – Economic Needs Test). Các hãng nên được phép mở bao nhiêu chi nhánh bán lẻ cũng được, miễn là cơ sở hạ tầng (đường xá, chỗ đậu xe) là có sẵn.
3. Nhà nước nên bỏ hệ thống thi đại học toàn quốc và cho phép các trường đại học tự tổ chức các cuộc thi của riêng từng trường.

6 đề tài tranh luận chính sách

4. Nhà nước nên trợ giá cho khu vực tư nhân để cung cấp dịch vụ y tế cho người nghèo.
5. Luật pháp nên cho phép ly hôn đơn phương, trong đó vợ hoặc chồng có quyền quyết định kết thúc hôn nhân mà không cần sự đồng thuận của người còn lại.
6. Nhà nước nên cung cấp sữa miễn phí cho tất cả trẻ em tuổi từ 5 đến 10 học tại các trường công lập, và dùng tiền thu được từ thuế thuốc lá để tài trợ khoản chi tiêu này.

Cấu trúc buổi tranh luận chính sách

- Nhóm ủng hộ trình bày quan điểm: 7 phút
 - Nhóm phản đối trình bày quan điểm: 7 phút
 - Nhóm ủng hộ phản biện: 7 phút
 - Nhóm phản đối phản biện: 7 phút
 - Khán giả chất vấn nhóm ủng hộ: 7 phút
 - Khán giả chất vấn nhóm phản đối: 7 phút
- Tổng cộng: 45 phút